

Laissez Faire gratuluje Petru Machovi ke zvolení do Evropského parlamentu

V uplynulých volbách do Evropského parlamentu získala Strana svobodných občanů jedno křeslo, které připadlo lídrovi její kandidátky Petru Machovi. Máme tu čest, že Petr Mach vedl dlouhá léta časopis Laissez Faire jako šéfredaktor a nadále zůstává vydavatelem časopisu a pravidelným přispěvatelem.

Petr Mach zosobňuje to, co náš časopis již sedmnáctým rokem propaguje: boj za svobodu jednotlivce a demokratický, svrchovaný stát, odpor vůči byrokracii a ekonomickou vzdělanost. To vše ve strukturách Evropské unie chybí jako sůl.

Petr Machovi gratulujeme a přejeme mu, aby na rozdíl od svých předchůdců nezbruselovatěl, abychom za nějaký čas nemuseli uveřejňovat jeho výroky v rubrice „(Nejhloupější) výrok měsíce“.

Martin Pánek, šéfredaktor

DÁLE ČTĚTE:

Maggie McNeillová
Nezbytné zlo

Petr Mach
Základy ekonomie: Peníze

Martin Pánek
Česká politika se může srovnávat
s jinými zeměmi

Tyler Cowen
Paradox libertarianismu

Dominik Stroukal
Uber vs. über – podporujeme snahu
taxikářů o rovnoprávnost!

Marek Numerato
Když už neuměj pomoci, ať aspoň
nepřekážejí

Ludwig von Mises Institut
Ve službách svobody

Nezbytné zlo

MAGGIE MCNEILLOVÁ

„Vláda není rozum. Vláda není přesvědčivost. Je to síla. A tak jako oheň je to nebezpečný sluha a strašidelný pán.“
George Washington

Kdybych vám řekla, že nějaký zlý skutek je tím méně zlý, čím více pachatelů ho páchá, myslili byste si, že jsem šilená nebo morálně retardovaná; koneckonců se na činnost zločineckých gangů díváme s ještě větší hrůzou než na zločiny jednotlivců. Ale pravdou je, že většina lidí souhlasí s odpornou formou morálního relativismu, ve kterém se zlé skutky jakkoliv zavrženíhodné mávnutím kouzelného proutku stávají „dobrymi“, pokud s těmito skutky souhlasí „autority“ a pokud jsou posvěceny nějakým ceremoniálem, který zahrnuje sakrální rituály, svatá slova, požehnané kostýmy a (to je nejdůležitější) křtění pod eufemismy, které zahalují jejich pravý charakter.

Téměř každý, kdo není sociopat, by souhlasil, že jedinec, který někoho zraní, páchá něco špatného; většina z nás také souhlasí, že existují některé polehčující podmínky, které mohou takový špatný čin omluvit, jako třeba zabití v sebeobraně. A většina z nás by zřejmě také souhlasila, že násilí bylo pořád politováníhodné, a tudíž bychom se mu měli bez vážného vyprovokování vyhnout. Špatný čin se ni-

George Washington

kdy nestane skutečně dobrým, ale může se stát obhajitelným, přijatelným nebo dokonce nezbytným zlem. V každém případě faktorem, který čin zmírňuje, je motiv, ne počet lidí, kteří ho spáchali: zločin spáchaný dvěma lidmi, deseti lidmi, čtyřiceti tisíci lidmi nebo třemi sty milióny lidmi je

(Pokračování na str. 2)

Pravidla politiky v časech krize

MOJMÍR HAMPL

Vyкроčím trochu riskantně do neznáma a nabídnu pár úvah o tématu, u něhož si ani náhodou nemohu dělat nárok na jakoukoli hlubší expertní znalost. Má otázka zní, jaká obecná pravidla byste cynicky vzato měli dodržovat, chcete-li být ve zhyčkané Evropě 21. století úspěšnými tzv. reformními politiky. Těmi, kteří provádějí „velké změny“. V souvislosti s permanentními krizemi napříč zeměmi EU a jejich stejně permanentní snahou je řešit mě totiž toto

téma svými rozpoznatelnými zákonitostmi začalo jako ekonoma fascinovat.

Bez nároku na úplnost či přesnost se mi zdá, že když chcete dnes něco reálně změnit, měli byste dodržovat přinejmenším tato pravidla:

1. Lidé berou vždy hůř, když jim berete to, co už mají, než když je připravujete o to, co by teprve mohli mít. Snazší je přijmout nižší růst mezd či nižší valorizaci důchodů příštích pět let, než snížit o jakoukoli sumu

(Pokračování na str. 2)

Uber vs. über – podporujeme snahu taxikářů o rovnoprávnost!

DOMINIK STROUKAL

Pro všechny levnější, rychlejší a ekologičtější doprava se zakazuje kvůli úzké skupince drahých, pomalých, ale vlivných a dobře organizovaných lidí. Proč?

Sdělovacími prostředky se šíří zpráva, která nikoho nenechává v klidu, zatímco rozum nechává stát. Provozovatelé taxislužeb se po celé Evropě bouří proti mobilní aplikaci. Vlády pod hrozbou vysokých pokut zakazují její užívání. Uber je teprve pět let stará společnost, která se rozhodla zaplnit obří díru na trhu – nabízí jednoduchý systém spolujízdy.

A že to byla díra skutečně obří, tvrdí i odborné studie. Elizabeth Deakinová s kolegy z Berkeley na datech z roku 2010 zjistili, že 20 procent respondentů bylo ochotno alespoň jednou týdně využít spolujízdu.[1] Na dotaz, proč tak nečiní, výzkumníkům lidé nejčastěji odpovídali, že se to nevyplatí na krátkou vzdálenost a je to logisticky složité.

Autoři služby Uber udělali to, co inovátoři a podnikatelé dělají – odstranili tyto překážky. V době, kdy v západním světě prakticky každý vlastní mobilní telefon a kreditní kartu, přišli s aplikací, která jednoduše oznámí žádost o spolujízdu a podle GPS přijede nejbližší řidič, který má stejnou cestu a volné místo. Cestu mu jednoduše zaplatíte do aplikace přes předem přihlášenou kreditní kartu a společnost Uber si strhne poplatek za zprostředkování. Kdyby Deakinová opakovala svůj výzkum, patrně by zjistila, že dnes je alespoň ve velkých městech největší překážkou ke spolujízde instalace programu, která zabere maximálně několik minut. Jde o neuvěřitelnou inovaci.

A inovaci, která je sympatická všem. Některé vlády, které dnes Uber zakazují, dokonce samy spolujízdu propagovaly a investovaly do ní miliardy z daní. V evropských městech totiž jezdí průměrně v každém voze 1,3 osoby a jednoduchou matematikou se dá spočítat, o kolik méně automobilů by v přeplněných městech jezdilo, kdyby se toto číslo zdvojnásobilo. Švédsko, Nizozemí, Spojené království a další země začaly následovat americký vzor a podporovat spolujízdu vytvářením zvláštních pruhů pro vozy, ve kterých jede více než jedna osoba. Motivace pro řidiče je jasná – zatímco zbytek silnice stojí v zá-

cpě, vy můžete projet neomezeně vlastním pruhem.

Přestože existuje i silná kritika některých těchto pruhů, zejména kvůli jejich nízké vytíženosti, zatímco zvyšují hustotu provozu v ostatních pruzích, výzkumy ukazují, že jsou místa, kde dopravu skutečně uvolní. Data z australského Brisbane ukázala, že průměrná doba jízdy autobusem po zavedení pruhu klesla o 19 procent a celková propustnost komunikace stoupla v počtu lidí o 12 procent.[2]

Častá je také ideologická kritika těchto pruhů, přece jen je zavádí a provozuje stát. Avšak pokud jsou vyhrazené pruhy pro dvě a více osob v automobilu skutečně efektivní, potom by s nejvyšší pravděpodobností vznikaly i na komunikacích nevlastněných státem.

Nejstarší takový pruh, na kterém se stále dá jezdit, je umístěn ve španělském Madridu. A je to právě vláda Španělska, která odhalila karty jako jedna z prvních a ukázala, k čemu obecně vlády máme. Pokud se rozhodnete svést se a ušetřit tak dopravě i vlastní peněžence, dostanete pokutu až 600 eur. Desetkrát takovou pokutu pak můžete dostat, pokud spolujízdu organizujete nebo propagujete. Takový zákon vydala vláda, která sama v roce 1995 vybudováním vyhrazeného pruhu určeného pro spolujízdu masivně tento fenomén podporovala!

Změnila se španělská vláda a nechce už podporovat jízdu šetrnou nejen k dopravě, ale také k peněžence a v neposlední řadě k přírodě? Ani trochu.

Vše je zdánlivě jednoduché – máme zákony, které nařizují při provozování pře-

pravy povinné licence, zdravotní prohlídky, technické kontroly a stát od státu další a další povinnosti, přičemž Uber provozuje přepravu a tyto povinnosti neplní. Proto je potřeba ho trestat.

Příběh ale může pokračovat i jinou cestou, než kterou se vydaly první vlády, tedy zákazem. Možná není tím špatným v příběhu Uber, který obchází zákon, možná je tím špatným ten zákon. A když se podíváme na Uber blíže, je jisté, že to zákon je. Není to Uber, ale ti, co jsou über.

Někteří lidé vytrvale nazývají hospodářsko-politický systém, ve kterém dnes žijeme, korporativismus, tj. vládou korporací. Často správně poukazují na to, jak se určité partikulární zájmy po dlouhém zatlačení překlopí zákonem ve vynucovaný „veřejný zájem“. Příklady známe z celého světa. A jedním z nich je i snaha o zákaz aplikace Uber.

Masa lidí začala využívat službu, která je rychlejší, flexibilnější a ve výsledku i šetří kapacitu komunikací a přírodu. Konkurence skřípe zuby. Taxikáři po celé Evropě vyhlašují stávkou. Ptají se, proč konkurence nemusí mít licenci, kterou oni mít musí? A je to dobrá otázka, zjevně je to nerovné postavení, které taxikářům ubližuje a je pro ně překážkou v podnikání, zbytečným dodatečným nákladem, přičemž nakonec ani licenci nemusí dostat. Ale to je přesně to, co licence je!

Proč máme zákony, které jsou jen překážkou a zbytečným nákladem? Mějme rovné postavení a zrušme licence. Odstraňme tento středověký cechovní přežitek. Že zajišťuje bezpečnost? Patrně draž, než na kolik si jí lidé cení, protože jinak by neměli taxikáři proč stávkovat. Kdyby si lidé za bezpečí licencované taxislužby rádi zaplatili, Uber by používala úzká skupina dobrodruhů a služba by nepředstavovala velkou konkurenci. Zjevně tomu tak není a rozdíly ve flexibilitě, rychlosti a ceně jsou dostatečně vysoké. Poskytneme tedy rovnou konkurenci v přepravě a zbavme taxikáře jejich okovů v podobě zbytečných licencí.

Bohužel, příběh doprovází všudypřítomný a nezbytný příznak veřejné volby. Pro provozovatele taxislužeb je mnohem příjemnější zachovat si licence, které je omezují, ale udržují jim monopolní zisky.

A jelikož je taxikářů mnohem méně, než je stávajících a potenciálních zákazníků služby Uber, mají zásadně lepší vyjednávací pozici. Na rozdíl od nás se snadno zorganizují, uspořádají stávku anebo cíleně zatlačí na ten „správný“ zákon. Uvrhnout na sebe sama regulaci, kterou dosavadní provozovatelé unesou, ale znepříjemní či zamezí vznik konkurence, je lákavé. Nikdo nechce být regulován víc, než stávající velké firmy v daném odvětví. Regulátoři,

überlidé s tajemnou mocí omezovat dobrovolnou směnu mezi dospělými, na oplátku získají přinejmenším politické body. A tak se i zde překlopil soukromý zájem malé skupiny lidí ve „veřejný“ zájem o ochranu společnosti.

To je stručný příběh toho, jak se levnější, rychlejší a ekologičtější doprava pro všechny zakazuje kvůli úzké skupince dobře organizovaných lidí. Není se čemu divit. Stát je nástroj k okrádání hůř organizovaných

a méně vlivných lidí. A je dobré si připomenout, že nás je vždycky většina.

[1] Deakin, E.; Frick, K. T.; Shively, K. 2012. „Dynamic Ridesharing.“ Access, 40: 23-28.
[2] Lyndon, S.; Marinelli, P.A.; Macintosh, K.; McKenzie, S. 2011. „High occupancy vehicle lane enforcement: a successful trial in Brisbane by adding a splash of magenta.“ Proceedings of the 34th Australasian Transport Research Forum.

Dominik Stroukal je předsedou Ludwig von Mises Institutu CZ & SK a učitelem ekonomie na NF VŠE a VŠFS.

Když už neumějí pomoci, ať aspoň nepřekážejí

MAREK NUMERATO

Jedním z nejčastějších předvolebních slibů z arsenálu politiků, na něž voliči rádi slyší, je „vytvoříme nová pracovní místa“. Protože je většinou představa politiků taková, že pracovní místa vytvoří ve státních institucích a podnicích nebo poskytnutím investičních pobídek zahraničním firmám, není divu, že takový recept obvykle nefunguje. Vyžádá si totiž daň tam, kde politici musí na svůj záměr brát peníze. Tedy od ostatních firem, které tím pádem musí šetřit a tím pádem často i propouštět. Má tedy vůbec politik možnost podpořit zaměstnanost? Pár možností se určitě nabízí. Stačí zapracovat na odstraňování překážek, kterým musí uchazeči o zaměstnání nebo potenciální živnostníci čelit.

Zákazníci využívají nelicencované služby, politici přesto na licenci trvají

Zatímco iniciativní jedinci přicházejí s novými způsoby obživy, které vycházejí z potřeb zákazníků a přináší jim zlepšení kvality života, politici se snad ke každé dosud neznámé podnikatelské činnosti stavějí s nedůvěrou a ihned věří potřebu mít situaci pod kontrolou. Přesně to se děje v současné době se službou Uber, kterou se již snaží potlačit španělské autority a na mnoha dalších místech po celém světě se proti ní protestuje, takže je zásah politiků jen otázkou času. Služba je postavena na jednoduchém principu. Zákazník prostřednictvím aplikace oznamuje všem zaregistrovaným řidičům, kam se potřebuje dopravit. Kdo z řidičů se mu ozve jako první, má právo zákazníka za smluvený poplatek přepravit. O část výtěžku se řidič dělí právě s Uberem.

Tato služba samozřejmě konkuruje taxikářům, kteří přicházejí o bývalé zákazníky a musejí bezmocně přihlížet tomu, jak Uber využívají i zákazníci, kteří taxikem dosud příliš nejezdili. Taxikáři si chtějí zachovat své příjmy a uhájít si privilegované posta-

vení. Potud jde o pragmatismus, který se nám nemusí líbit, ale není na něm nic k nepochopení. Horší je, pokud se taxikářům dostává pomoci od politických autorit, které podnikání v oblasti přepravy osob podmiňují držením licence. Proč někomu stavět do cesty takovou překážku, když minimálně určitá skupina zákazníků, jak vidno, žádnou licenci od přepravců nevyžaduje? Proč chtít po někom, aby si zařizoval licenci a odkládal výtěžek činností minimálně o několik dnů, když se do práce může vrhnout hned?

Stovky profesí s licenci

Předpisy regulující přístup k jednotlivým povoláním nejsou využívány pouze na obranu starých povolání před inovacemi. Jsou používány údajně k ochraně spotřebitelů. Ten je podle všeho snadnou kořistí, na kterou číhá predátor na každém rohu. Svědčí o tom počty licencovaných profesí. Podle serveru Euroskop jich bylo v loňském roce v Evropské unii celkem 740, v České republice 390. Ve Spojených státech se na povolání, která vyžadují licence zaměřuje například profesor veřejné politiky Morris Kleiner. Podle jeho zjištění potřeboval ještě v 70. letech státní licenci k výkonu svého povolání každý desátý Američan. Dnes se to týká téměř každého třetího. V USA dokonce nastávají situace, kdy si člověk po přestěhování z Utahu do Oklahomy musí zařizovat novou licenci. Povolení k výkonu profese potřebují třeba i instalatéři nebo kosmetičky. Rozsah podmínek, které je nutné k získání licence splnit se přirozeně liší, stejně tak jako výše poplatku, se kterým musí člověk zvažující nový způsob obživy počítat.

Licence nahrávají těm, kteří již patří mezi jejich držitele, k vyšším mzdám. Pro nováčky se ale tato práce stává méně dostupnou. Jak se zdá, potřeba získat licenci má odrazující efekt. Institut Charlese Kocha zmiňuje příklad ze státu Mississippi, kde stát ustoupil od striktní kontroly pracovníků

(usuzují, že převážně ženského pohlaví), kteří nabízejí servis v podobě splétání copánků. Po uvolnění restrikcí se činnost začala nově věnovat 300 žen. Kalifornie zase od roku 2013 legalizovala možnost prodeje doma uvařených pokrmů. Rázem si touto činností začalo vydělávat 1200 lidí. Pro rodiče pečující o děti, studenty a důchodce hledající si možnost příjmu ideální možnost. Nemyslíte?

K čemu vlastně licence jsou? Jisté existují profese, kde je vysoká informační asymetrie, jež může spotřebiteli způsobit velké škody, například lékařské či právní profese. Zde je dohled vyšší autority (nemyslím si, že nutně státní) nad tím, že povolání vykonává ten, kdo připravě na jeho výkon věnoval maximum, všeobecně žádoucí. Ovšem pokud si chceme nechat splést copánky nebo opravit záchod, bude nás více zajímat, že pracovník disponuje certifikátem od úředníka a že složil několika tisícovou kauci, nebo že budeme díky němu dobře vpadat a záchod nám konečně bude splachovat? Řekl bych, že většina čtenářů by zvolila spíše druhou variantu.

Existuje i řada jiných, a dost možná spolehlivějších možností, jak si může spotřebitel ověřit kvalitu poskytované služby. V dnešní době zákazníci stále častěji poskytují reference a sdílejí zkušenosti, jak byli se servisem spokojeni. Díky řadě volně dostupných webových stránek či mobilních aplikací disponujeme stále větším množstvím informací o kvalitě poskytovaných služeb. A to informacemi, jimž lze přikládat vyšší váhu než razítku na licenci z rukou úředníka.

Politik, který chce bojovat s nezaměstnaností, by měl začít s odstraňováním překážek, jimž čelí každý, kdo rozhodně nemá v úmyslu sedět na kanapi a stát se závislým na sociální podpoře. Stejně tak by měl všemi silami bojovat proti zavádění překážek nových.

(Pokračování na str. 8)

S vyšší minimální mzdou vstupují do hry levnější země a stroje

Dalším nástrojem, který může zmařit lidskou snahu najít si práci, je hojně diskutovaná minimální mzda. Ta jistě přináší určitá pozitiva těm šťastlivcům, kteří v důsledku zavedení tohoto opatření spaří na výplatní pásce vyšší částku. Problém minimální mzdy však spočívá v tom, že zamezuje vstup na pracovní trh těm, o jejichž služby nebude mít ve chvíli, kdy jim bude muset vyplácet nutné minimum, nikdo zájem. Především pro uchazeče bez kvalifikace a praxe, kteří hledají první pracovní zkušenost, je potřebná každá příležitost, jež jim umožní zvýšit si kvalifikaci a připsat si užitečný bod do položky praxe v životopise. Budou-li tito uchazeči pro zaměstnavatele vinou nařízení o minimální mzdě drazí, nezbude zaměstnavatelům nic jiného, než hledat levnější alternativu, která zajistí produkci. Jak víme, přesunout výrobní linku do jiné země nepředstavuje pro nadná-

rodní společnosti žádný nepřekonatelný problém. Díky novým technologiím lze navíc řadu činností svěřit strojům. To nám ukazuje čerstvý příklad ze Seattlu. Zdejší výrobce hamburgerů reagoval na nepatrné zvýšení minimální mzdy tak, že zaměstnance propustil a spočítal si, že pro něj bude levnější i rychlejší spolehnout se stroje. Automatizace se jistě řadě profesních odvětví, která známe z dnešní doby, nevyhne. Proč ale její nástup uměle urychlovat politickými nařízeními jako jsou ta o minimální mzdě?

Když už politici neumějí pomoci lidem se získáním práce, neměli by jim v tom aspoň překážet. Zákony o minimální mzdě a podmínění výkonu profese získáním licence překážky představují. Zejména pak pro skupinu sociálně nejslabších osob. To by měl mít každý politik usilující o rovnost příležitostí na paměti.

Marek Numerato je šéfredaktorem webu [HumanAction.cz](http://www.humanaction.cz)

VE SLUŽBÁCH SVOBODY

LUDWIG VON MISES INSTITUT

V našem novém seriálu vám budeme postupně představovat think-tanky a projekty, které obdobně jako náš časopis se zaměřují na svobodu jednotlivce a zdůrazňují potřebu ochrany trhu před státními zásahy.

Ludwig von Mises Institut byl oficiálně založen v srpnu 2011. S prvními aktivitami (články na webu, letní škola) česko-slovenské „pobočky“ amerického think-tanku jsme se ale mohli setkat již o rok dříve. Cílem Ludwiga von Mises Institutu je zpřístupnit myšlenky libertarianismu a rakouské ekonomické školy co nejvíce lidem a samozřejmě také šířit odkaz samotného Ludwiga Misesa na poli ekonomie a politické filosofie. Historie amerického institutu sahá dokonce až do roku 1982. Zakladatelem think tanku se stal Lew Rockwell, jehož nápad posvětila Misesova žena Margit.

Česko-slovenský Mises Institut prostřednictvím webových stránek mises.cz denně uveřejňuje vlastní či přeložené články. Vedle toho se věnuje i nakladatelské činnosti, pořádání přednášek, seminářů, konferencí a neformálních setkání.

Mezi publikacemi vydanými Mises Institutem se objevují přeložená díla Murrayho Rothbarda, Waltera Blocka či Stephena Kinselly. Vydal také cestopi-

sy Martina Pánka či sborník *Intervence ČNB o inflaci a centrálním bankovníctví*.

Každoročně pořádaná LAMI neboli *Letní akademie Mises Institutu* je několikadenním cyklem přednášek, který je určen převážně pro studenty z řad nižších ročníků VŠ a posledních ročníků SŠ. Mezi přednášejícími se v předchozích letech objevili například Petr Mach, Josef Šíma nebo Lukáš Kovanda.

Bohatou tradici již mají i pravidelná čtvrtletní libertariánská setkání, jejichž pořadatelem je místopředseda LvMI Tomáš Listík. Hosty předchozích setkání byli mimo jiné významné zahraniční osobnosti jako Peter Boettke, Lawrence Reed, George Selgin, Bjørn Lomborg, Jesús Huerta de Soto nebo Sam Peltzman. Pravidelnými účastníky libertariánského „večírku“ bývá i řada ekonomů, politiků, publicistů či akademiků z Česka a Slovenska. Na setkání je možné zakoupit publikace, oblečení nebo odznaky, jež Mises Institut nabízí i ve svém e-shopu.

Ludwig von Mises Institut Česko-Slovensko

Založeno: 2011

Předseda: Dominik Stroukal

Více informací: www.mises.cz

(mn)

Být jenom nejlepší ve státní maturitě vám bude v životě k ničemu. Nabízíme víc.

ZVEME VÁS NA DNY OTEVŘENÝCH DVĚŘÍ
www.porg.cz

GYMNÁZIUM
A ZÁKLADNÍ
ŠKOLA

PORG
Libeň

Nový
PORG

PORG
Ostrava

